

8

Symfónia kašľa

Nerozprávame už o všetkých tých drobných povinnostiach pacienta, o tom rannom cupkaní na vodoliečbu, ktorú Wojnicz tak nenávidel, o uterákoch, prezliekaňach, o stetoskopoch prikladaných na hrud', o tom, čím boli až po okraj naplnené dni nášho hrdinu. Nepodávame správu o ďalšej prechádzke kolónádou k cerkvi alebo ďalej k Humboldtovmu sanktuáriu, ako pomenoval pavilón na kopci pán August. Wojnicz už vedel, koľko truhličiek s pelargóniami visí pred kaviarňou Albynského, ktorú nazvali Zum Dreimädelhaus údajne na počesť jeho dcér, a koľko pľuvadiel naplnených pilinami stojí popri jeho trase do kurhausu. Nebudeme citovať lakonický obsah korešpondenčných lístkov posielaných každý druhý deň otcovi a strýkovi. Ani uvádzať mená všetkých kúpeľných hostí, ktorých cestou zdravil. Nebudeme brať na vedomie počasie – práve tomu sa venovalo observatórium, ktoré usilovne zaznamenávalo teplotu a vlhkosť vzduchu, ale aj silu vetra (vždy bola pod úroveň priemeru). Nezaväzujeme sa uvádzať témy všetkých rozhovorov, ktoré viedli na prechádzkach páni, ani zhrňať obsah tých, ktoré prebiehali večer pri Schwärmerei. Postačí len povedať, že Mieczysław Wojnicz sa tu cítil dobre, jeho kašeľ už nebol taký intenzívny a horúčka ho prestala trápiť tak ako vo Lvove. Navyše aj dobre spával, ak sa mu podarilo účinne si zapchať uši vatou, aby nepočul pokašliavanie spoza stien a podozrivý šramot z podstrešia. A predsa ho kdesi pod týmto usporiadaným, pravidelným životom zhrýzal akýsi nepokoj, akési nepohodlie, čo sa usadilo v jeho duši – nevedel ho pomenovať, ale ono ho

nikdy neopúšťalo. Tak ako nedávno, keď sa zrazu v noci zobudil a ležal s otvorenými očami, hľadiac do tmy. Zobudil sa, lebo si vo sne akosi spomenul, že mŕtva pani Opitzová mala pri ústach, tesne nad ich kútikom, znamienko, mierne vyčnievajúcu hnedú bodku veľkosti špendlíkovej hlavičky. Toto zistenie ním otriaslo a teraz nehybne ležal, plný akéhosi nečakaného smútku.

Z okien penziónu bolo vidieť husto zarastený horský svah, akoby Görbersdorf v dôsledku akýchsi rokovaní s prírodou dostal špeciálne povolenie na svoje umiestnenie pod podmienkou, že sa nevzdiali od riečky. Temná hradba lesa pripadala zrazu Wojniczovi ako čierna škvrna, nerozlíšiteľný tajomný priestor, ktorý ho v podstate vôbec nezaujímalo. No odkedy odtiaľ začali doliehať hlasy a šelesty (keď nechával otvorené okno, to šelestenie neznesiteľne narastalo), začal ten priestor vnímať inak. Raz v noci začiatkom októbra začul strašidelný zvuk, ktorý odtiaľ prenikal. Vydesený sedel na posteli, nedokázal sa pohnúť, ale potom si s búchajúcim srdcom obul papuče a, trasúc sa od strachu, vykĺzol na chodbu.

– To bol jeleň. Niet sa čoho báť, prosím, vráťte sa do postele!
– zavolať zdola Willi Opitz, akoby vopred poznal jeho otázku.

Wojnicz sa zahanbil. Veru tak, obyčajný jeleň. Ruja.

A predsa za nasledujúcich nocí, keď zviera koncertovalo s obdivuhodnou presnosťou, bolo preňho ťažké akceptovať, že je to hlas obyčajného zvieraťa a všetko je súčasťou prírody. Je to *prirodzené*. Mal pocit, že teatrálné bombastické zvuky vydáva nejaký podrezávaný opitý haličský drevorubač, ktorý prehral zápas s rivalom a teraz prichádza na mučidlách o život. Keď si však už vysvetlil, že naozaj ide o zviera, nerozumné a podriadené sile inštinktu, premkávalo ho vzrušenie, dojatie – zvuk bol mocný, hlas jeleňa prebúdza sny o nejakej veľkej sile, v ktorej sa skrývala aj moc, aj zúfalstvo, zronenosť z uviaznutia v prasile prerastajúcej ľudskú moc, v onom prirodzenom volaní spôsobenom sexuálnou osudovosťou, volaní, ktoré prikazuje staviť všetko na jednu kartu a vábi do nebezpečných priestranstiev,

kde sa dá ľahko prísť o život. V tom ručaní bolo akési šialenstvo, pripravenosť opustiť dobre známe chodníčky a vydať sa niekam navzdory akýmkoľvek pravidlám, prekročiť všetky možné hranice bezpečnosti, ba dokonca zbaviť sa aj vlastnej existencie.

Ryčiaci jeleň vykročil mimo noci, mimo sna, mimo svojich obvyklých revírov a trás a vynáral sa ako fantóm v priestore ozdravovne, v jeho tmavých, vlhkých úzkych dvoroch sa zjavoval ako monštrum posadnuté vlastnou žiadostivosťou, samčí netvor. A pritom bolo to úbohé zviera obeťou vnútorných sexuálnych pudov, ktoré kladú všetko nad samotný život – nekonečná potreba vyjsť sám mimo seba, rozmnožiť svoj druh, hoci aj na úkor vlastnej existencie. Wojnicz počúval tie obľudné zvuky s akýmsi zahanbením, ktoré v ňom tlelo; na svetlo sa totiž dostávalo to, čo by malo byť skryté, tie zvuky strhávali závesy mlčania z vecí, ktoré mali zostať neverejné, a tu sa odkrývali ako neporiadok schovaný za zástenou, ako použitá bielizeň vyťahovaná z košov a triedená Glyceriinou rukou pred odnesením do práčovne. Tie prepotené goliere, špinavé spodky so stopami na bielom plátne, celá tá obľudnosť fyziológie, pred ktorou otec Wojnicza vždy tak vystríhal.

Páni sa smiali z ručania jeleňa, čo si hľadal partnerku, a vymieňali si dvojsmyselné žarty, ktoré Wojnicz, pravdupovediac, nikdy celkom nepochopil, ale napriek tomu sa červenal, vždy pre podozrenie, že sa týkajú zákutí života, ktoré sú dôsledne utajované a plné zamlčaných detailov.

*

Oblúbil si večerné posedenia, často predĺžené až do noci, ktoré sa povinne končili nejakou diskusiou. Témy sa opakovali, strácali a vracali. Má človek dušu? Postupuje vždy egoisticky? Monarchia alebo demokracia? Je socializmus nejakou šancou pre ľudstvo? Dá sa rozpoznať, kto napísal text: žena alebo muž? Sú ženy natoľko zodpovedné, že by mohli mať volebné právo?

Keď Wojnicz pricestoval, stále sa rozprávalo o nepredstaviteľnej leteckej katastrofe, ktorá sa stala pred pár dňami v Sliez-

sku. Pre pánov to bol dôvod, aby sa pri stole pohádali, či ľudstvo potrebuje technický pokrok a či sú obeť, aké hromadí, definitívnu cenou, ktorú treba zaplatiť (August), alebo tu funguje ľudská *hybris*, ktorá nešťastne uzatvára spojenectvo s chaosom a raz dovedie ľudstvo k úpadku (Lukas).

– Ľudia budú vždy platiť za svoju zvedavosť a chuť zlepšiť svet, to máme zapísané už v našom predurčení, – tvrdil Frommer, – ale pokrok musí sprevádzať vývoj ľudského ducha.

Zdvihol a ukázal noviny, z ktorých sa dalo dozvedieť, že akýsi Roland Garros absolvoval prelet lietadlom ponad Stredozemné more. Alebo že sa človeku podarilo vyskočiť s padákom z letiaceho lietadla a bezpečne pristáť. Správy tohto typu vzbudzovali vo Wojniczovi nepokoj, akési vnútorné svrbenie – toto všetko sa deje niekde vo svete a on sedí tu, zatvorený a chorý. Uzavretie v penzióne pre pánov, v spoločnosti týchto mužov a všeobecne v doline Görbersdorfu však vnímal ako lekciu trepezlivosti, ktorá sa mu môže zísť, keď sa vráti do normálneho života. Diskusie vedené pri Schwärmerei medzi Lukasom, Augustom a – zriedkavejšie – Frommerom (ten mával chvíle úplnej nehybnosti a mlčania) mohli byť preňho veľmi poučné. Napokon, jeho otec a strýko sa nikdy nepúšťali intelektuálne až tak ďaleko, nanajvýš komentovali aktuálnu politiku a to, čo sa o nej písalo v novinách, a najmä všetko, čo sa týkalo špekulácií, kedy sa následník trónu ujme vlády a či starý cisár abdikuje, alebo umrie. A vždy sa zaujímali o správanie Ruska, toho nevy-počítateľného suseda, vnímaného s nedôverou, s podozrením z akýchsi skrytých motívácií pri každom politickom ťahu.

Rád počúval Augusta (ktorého v duchu vždy oslovoval „Herr August“), ktorý okrem charakteristického ťobania do vzduchu rukami so spojenými prstami robil občas, vo chvíľach vzrušenia, gesto, ktoré pripomínalo teatrálné trhanie si vlasov na hlave. Na Lukasovej tvári sa vtedy objavoval ironický ľútosťivý úškrn.

Wojnicz si však všimol, že aj tie najhorúcejšie diskusie sa často končili skôr neočakávane, bez akýchkoľvek záverov. Páni zrazu zmĺkli, akoby ich unavilo samo rozprávanie: nanajvýš sa

niekto z nich pokúsil povedať ešte niečo ako „Nooo, takže to je takto...“ alebo „Tak teda tak...“, čo akoby malo ukončiť debatu namiesto zhrnutia, po čom sa ich zrak obrátil dovnútra, akoby si spomenuli na nejaké závažné záležitosti, starosti odsúvané doteraz kamsi hlboko do tieňa. Lukas vtedy väčšinou vstával, zakladal si ruky za chrbát a zahľadel sa do okna. August bubnoval prstami po stole, akoby sprevádzal na neviditeľnom pianine tiché „param, pam, pam, param, pam, pam“, ktoré sa mu predieralo z úst. Frommer stuhol a zostal nehybne stáť ako niekto prichytený in flagranti. Opitz zmizol v kuchyni. Spočiatku sa Wojnicz usiloval vrátiť tok rozhovoru späť nejakou otázkou, ale ignorovali ho. Bola to zvláštna situácia a Mieczysław sa vtedy vždy cítil nesvoj, akoby nastala pauza v normálnom toku života. Podobalo sa to otočeniu vypínačom elektrického osvetlenia, ktoré tu tak obdivoval – štuk a bola tma.

Potom sa dlho prevracal v posteli, nedalo sa mu zaspáť. Hrkútanie zo strechy mu pripomínalo niečo, na čo si nechcel spomínať. Vstával a pozeral sa spoza záclony na kúpeľnú kolonádu osvetlenú modernými plynovými lampami so zelenkavým svetlom, v noci obvykle pustú. Oplachoval si tvár vodou. Pokúšal sa čítať.

Stávalo sa, že ho zobudil kašeľ doliehajúci spoza stien. Ten zvuk, spočiatku neznesiteľný a dráždivý, sa postupom času stal neoddeliteľnou súčasťou domu, jeho akustickou architektúrou. Onedlho sa Wojnicz naučil rozlišovať, či hrdlo vydávalo jednotlivé štekavé zvuky.

Lebo napríklad Augustov kašeľ vôbec neladil s jeho chradnúcou postavou, bol mocný a hlboký. Akoby vychádzal z tuby tela, z najhlbšieho miesta, znel barytónovo, jaskynne, zdalo sa, že za sebou zanecháva ozvenu. Wojnicz sa často zamýšľal, ako sa na inžiniera patrilo, odkiaľ sa vlastne v nevelkých pľúcach toho človeka berie taká silná rezonancia, akoby nevelké, ale úhľadné telo pána Augusta bolo ako gitara, na ktorej choroba vyhráva svoje akordy.

Frommer z izby oproti kašľal sucho, prenikavo. Tie zvuky sa rozsýpali po budove kaskádovito, akoby niekto rozhodil po

dlážke koráliky strhnuté z krku – najprv naplnili chodbu a potom sa rozbiehali dole po schodisku, do salóna, a nahor, do podstrešia. Do Mieczysławovej izby sa prebýjali v krátkych salách tak sugestívne, že mimovoľne čakal na nasledujúcu dávku. Bol to takzvaný suchý kašeľ, navyše vysušený cigaretami, zbavený štiav, akejkol'vek vlhkosti, podobne ako celé telo Waltera Frommera. Wojniczovi sa občas zdalo, že Frommer pri pohybe šelestí, že pod čistým čiernym nmoderným kabátikom zvaným šlusrok má namiesto svalov kúdeľ.

Úplne inak kašľal chudák Thilo. Spoza steny jeho izby sa ozývalo bublavé echo, zvuk hnijúcej hmoty, pradávnej fermentácie, akoby sa v retortách chlapcovho tela varili mokré miazmy, akoby sa ozývala nejaká prahmota s konzistenciou blata, z ktorej pred miliónmi rokov vznikal život. Thilo vykašľoval obrovské množstvá hlienu a Wojnicz mu chtiac-nechtiac držal cez stenu palce, lebo to nebolo ľahké. Občas sa Thilo pokúšal párkrát za sebou zbaviť sekreću, čo upchával jeho choré pľúca, a darilo sa mu to, keď to už vyzeralo beznádejne. Vtedy sa do Wojniczových uší dostával zvuk podobný trhaniu, praskaniu a potom čľapot a vzápätí zastonanie plné úľavy. V plechovom koši, ktorý vynášal Rajmund spreď dvier Thilovej izby, aby podľa sanatórnych odporúčaní zmiešal jeho obsah s pilinami a spálil, Wojnicz pár ráz videl vatu so stopami krvi – to spojenie bielych a červených vždy šokovalo, pre zrak to bolo ako úder.

Longina Lukasa bolo počuť dokonca až z prístavby, lebo do kašľa pridával taký zvuk, akoby musel vykonávať ťažkú prácu, akoby trpel od námahy. Ten zvuk bol dosť vysoký, fakticky soprán, bolo v ňom čosi ako nejasná výčitka, takže keď ho človek počul, mimovoľne sa cítil previnilo.

Pokašľieval aj Opitz a dokonca aj Rajmund – hoci nie tak často a nie tak prudko –, čo možno súviselo s tým, že sa už rozkurovali pece a nad dolinou sa často vznášal mokrý, rozriedený dym, ktorým nasakovali odevy a ktorý spôsoboval, že sa netrepežlivo čakalo hoci aj na ten najslabší vietor.

Pre túto symfóniu kašľa sa Wojnicz prehadzoval v posteli a bol z toho čoraz unavenejší; posteľ mu pripadala trocha vlh-

ká od chladu, čo stále častejšie prenikal cez škáry dreveného domu.

Rýchlo sa naučil, že jedinou osobou, ktorá ho môže v takomto čase prijať, bude Thilo, lebo ten spával skôr cez deň ako v noci. Mieczysław si obliekal na pyžamo nohavice a svetre a potom obsadil miesto na Thilovej obdratej zelenej kanape, odkiaľ si mohol prezeráť krajinky rozložené na podlahe a obraz v napínacom ráme.

Pokúšali sa hrať šach, ale rýchlo ich to začalo nudiť. Koniec koncov, Wojnicz nemal šach rád. Pričasto ho ním trápil otec. Určite rátal s tým, že náuka šachovej hry usporiada aj nedisciplinovanú, nejasnú, nesamozrejmu Mieczysławovu myseľ. Veď šach sa hral aj na dvore a sám cisár mu prejavoval veľkú náklonnosť. Bola to zábava mužov z dobrých rodín, spájala sa s ňou inteligencia na túto hru nevyhnutná, ako aj schopnosť predvídať. Pohybovať sa po šachovnici v súlade s pravidlami prinesie synovi do života určitý automatizmus, ktorý urobí zo sveta bezpečné, dokonca priateľské miesto, ako tvrdil January. A tak každý deň popoludní, práve vtedy, keď telo trávi a prepaďava ich mäkká poobedňajšia ospalivosť, rozostavili šachovnicu a otec dovoľoval Mieczysławovi urobiť prvý ťah. Keď malý spravil chybu, prechádzal na jeho stranu, postavil sa mu za chrbát a pokúšal sa nasmerovať chlapcovu pozornosť na kauzálny reťazec potenciálnej postupnosti ťahov. Ale keď bol Mieczysław zatvrdnutý alebo „tupý“, ako o ňom hovorieval, otec sa dával uniesť hnevom a odchádzal si zapáliť cigaru a syn musel sedieť nad šachovnicou tak dlho, kým nevymyslel zmysluplnú obranu alebo útok.

Malý Mieczysław Wojnicz chápal pravidlá a vedel veľa predvídať, lenže ho to, pravdupovediac, nezaujímalo. Pohybovať sa podľa pravidiel a usilovať sa poraziť protivníka mu pripadalo len ako jedna z možností použitia figúrok. Dával prednosť rojčeniu a videl v šachovnici priestor, kde sa rozvíjajú osudy nešťastných pešiakov a figúr, ktoré vnímal ako postavy, čo snovali spolu alebo proti sebe komplikované intrigy a boli pospájané najrôznejšími vzťahmi. Pripadalo mu ako márnوترatnosť

obmedzovať ich konanie na štvorce stolovej hry, ponechať ich napospas formálnej zábave podľa prísnych pravidiel. A tak len čo otec stratil záujem a odchádzal za serióznejšími povinnosťami, Mieczys preniesol šachové figúrky na pláne koberca a hory kresla, kde si vybavovali svoje záležitosti, vydávali sa na cesty, zariaďovali si kuchyne, domy a paláce. Otcov popolník sa vtedy premenil na loď a násadky pier na pltnícke žrde, pod stoličkou sa zas objavilo priestranstvo katedrály, v ktorej sa práve konala svadba dvoch kráľovien, čiernej a bielej.

V rámci tohto šachového národa sa vždy stotožňoval s jazdcom, prenášal správy, zmieroval znesvárených, organizoval zásobovanie na výpravách alebo vystríhal pred nebezpečenstvom (príchod Jozefa, poupratovanie koberca, volanie na obed). Potom, keď ho otec pokarhal a poslal za trest do jeho izby bez večere, vmanévroval tam s dôstojnosťou jazdca – dva kroky vpred a jeden nabok.

*

– Môj otec chcel, aby sa zo mňa stal vojak, – povedal Wojnicz, keď si prezeral priateľove maľby.

– Žartuješ! Mne boli uniformy odjakživa smiešne, – odvetil Thilo sústredený na pohyby svojho štetca, vytvárajúceho šesťhrany a gule: to bol obľúbený motív jeho „abstrakcií“. – A tie výložky, vyznamenania, celý systém znakov, aby sa pripomenulo, aké hrdinské činy vykonal ich nositeľ, aký bol dôležitý. Tie hodnosti, hierarchie a nakoniec aj nepohodlie uniformy, toho protikladu oblečenia, zosobnenia škrobenosti a upätosti. A čím špinavšia bola vojna, tým parádnejšia bola uniforma. Celá tá štafáž sa týka dokonca aj gombíkov. Štátne znaky na gombíkoch, len si to predstav! Keby sa trocha posunul zorný uhol, len zľahka, od absurdnosti k rozumu, – tu začal Thilo smiešne pohybovať hlavou, – tak uniforma je vlastne dokonalé preoblečenie. Čo také robia tí muži v uniformách? Zabíjajú. Čím sa pýšia? Násilím.

– Ty si pacifista.

– Som. A vari by chcel niekto so zdravým rozumom zabíjať?
– Mne sa uniforma vždy páčila.
– No áno, veď najmä vo vašej rakúskej armáde sú parádne. U nás je to skromnejšie. Pravda je, že uniforma dáva mužovi akú-takú formu. Bez formy je muž smiešny. Napríklad v bielizni alebo len v ponožkách.

Wojnicz sa usmial popod fúzy, keď sa pozrel na pyžamové nohavice, čo mu vytŕčali spod nohavíc. Spomenul si, ako raz nadabil na strýka na záchode, keď sa tam rozospatý vybral vymočiť. Emil mal na fúzoch založenú pásku, ktorá pretínala jeho tvár napoly a zároveň splošťovala črty tak, že dôstojná strýkova tvár pripadala Mieczyšovi groteskná a smiešna ako tvár bábk. Nohavice spustené až po členky odhaľovali chlpaté nohy a medzi nimi hompálajúcu sa hnedastú uhorku, čo sa mu videlo predsa len nedôstojné vojaka – nosiť v nohaviciach takýto zvädnutý plod.

– Nemali by sa aj ženy poprezliekať do nejakých uniforiem a pozakladať si baretky podľa toho, koľko porodili detí, koľko uvarili obedov, o koľkých chorých sa starali? Až potom by to bolo krásne a spravodlivé. A keď už máš tak rád uniformy, teba to do armády nelákalo? – spýtal sa Thilo.

– Otec chcel, ale vieš, že my nemáme ani vlastnú armádu, ani vlastný štát. Bojoval by som za cisára.

Thilo pokýval hlavou.

– Nazdával sa teda, že ma pošle do armády okupanta, ako tam kedysi poslal svojho mladšieho brata, a keby bolo Poľsko niekedy neskôr slobodné, jednoducho vymeníme uniformy a bude z nás hneď dobre vyškolená armáda slobodného, mladého štátu. Ukázalo sa však, že som chorľavý a slabý.

– Otec bol určite rozčarovaný, však?

– A ešte ako. Vtedy sa mu v hlave zrodil iný plán. Že keď už nemôže jeho syn ísť do armády, hoci dokonca iluzórnej, nech sa dostane do inej služby. Sám mi vybral, čo mám študovať pre vlasť, aby som pozdvihol jej civilizačnú úroveň, lebo teraz je to zaostalosť a primitivizmus. Hovorieval, že kým sa neurobí poriadok, nezmodernizujú sa mestá a nescivilizujú sa dediny,

neodstráni sa tmárstvo a analfabetizmus, dovtedy nemožno vybudovať zdravú spoločnosť.

– Mal pravdu.

– A tak som začal študovať v Drážďanoch to, čo chcel.

– Páčilo sa ti to? – Thilo sa naňho pozrel pozornejšie, a ako sa Wojniczovi zdalo, aj súciteľne.

– Cítil som sa tam stratený. Také mesto ako Drážďany neprospeje štúdiu techniky. Lepšie by bolo študovať umenie, ako študuješ ty, ale sám vieš, že občanom neexistujúcich štátov neprislúcha zaoberať sa niečím takým prchavým.

Thilo zatvoril oči a povedal:

– Je mi ťa ľúto, Wojnicz. Si taký jemný a dobrý. Bojím sa, že to bude niekto zneužívať. Ale máš veľkú silu, ktorú zo seba ešte nevieš vydolovať.

Wojnicz po takomto komplimente zalial rumenec.

– Ale vyznám sa v kanalizácii a viem budovať splachovacie záchody.

Wojnicz ochorel v poslednom ročníku a dvanásť mesiacov strávil v dome na vidieku, kde určite neboli splachovacie záchody ani nič, čo by ich pripomínalo. Na potrebu sa chodievalo do drevenej boudy za domom. V zime, keď mal horúčku, nevychádzal z domu vôbec, ale používal vedro, ktoré potom vynášal sluha. Práve počas toho roku nečinného polihovania sa začal zaujímať o včelárstvo, lebo v nevelkej otcovej knižnici našiel knihu o tomto odbore. V lete sa mu s otcovou pomocou podarilo založiť malý včelín, a keďže sa mu vďaka tomuto včelárskemu entuziazmu veľmi polepšilo, otec uznal, že splachovacie záchody treba poslať do čerta a venovať sa vlasteneckému včeláreniu.

– Na toto sa ani nepýtaj, lebo budem rozprávať a rozprávať a rozprávať... – vystríhal lojálne Thila.

Keby sa Poliaci zaoberali včelárstvom, mohli by sa stať veľkou hospodárskou silou, med je totiž veľmi cenná surovina, vhodná nielen na bezprostrednú konzumáciu, ale aj na výrobu iných potravinárskych produktov, kozmetiky a liekov; z úlov sa získava aj prirodzený vosk. Úžitok, aký možno mať zo včelár-

stva, bol vecou, na ktorej sa s otcom zhodli, vlastne prvý raz v živote. Propagácia včelárstva. Apiterapia. Výroba medoviny. Masť zo včelieho vosku na reumatizmus. A January ešte dodával, že najlepšie by bolo, keby sa Poliaci nestali len včelármi, ale samotnými včelami. Včely – aké je to úžasné spoločenstvo, aká je tam harmónia a spoluzodpovednosť. Tento inštinkt Poliakov chýba, preto sa dali rozkmásať na tri časti a teraz uviazli v zajatí ako muchy v jantári, s rozďavenou papulou, skamenený národ. Keby tak mali kráľovnú a keby tá ustanovila veľký poriadok, v ktorom by usilovnosť a pracovitnosť predstavovali najvyššie cnosti!

A bolo ešte niečo, čo by sa Mieczysław v prítomnosti otca, pravdaže, nikdy neodvážil vysloviť, lebo on bol vždy vážny, keď sa hovorilo o Poľsku, o Poliakoch, tvár mu vtedy sprísnela, čelo sa zachmúrilo od starostí a obáv. Ale mladý Wojnicz sa nazdával, že všetci potrebujú sladkosť, príjemnú rozkoš, ten „chuťový vnem“, čo sa rozlieva v ústach a chutí bylinkami, kvetmi a slnkom. Keby mu nechýbala odvaha, mohol by otcovi povedať: keby Poliaci jedli viac medu, zmenilo by to celú krajinu.

Keď sa jeho nočná návšteva u Thila končila, Wojnicz obvykle namiesto toho, aby sa vrátil rovno do svojej izby, naboso vybehol do podstrešia, aby aspoň na chvíľu nazrel do izby pani Opitzovej. Podstrešie navštevoval aj cez deň, ak si bol istý, že domáci pán s Rajmundom odišli niekam do Waldenburgu alebo sa vybrali niečo vybaviť mimo domu a ostatní ešte spali (počul chrápanie z Frommerovej izby aj Augusta, ako v spánku kašle). Nerobil tam nič zvláštne. Sadol si na posteľ, matrac sa pod ním prehol a on napriek nepohodliu cítil, ako ho pomaly premkyna bezvládnosť, čosi ako meravosť. Prikrýval si pleciami obrusom so strapcami a potom jednoducho sedel a pozeral sa.

Aha, na záhlaví leží starostlivo poskladaná nočná košeľa zo spratého ľanu, ozdobená čipkami z kordonetu. Na jednom mieste je steh pretrhnutý a nite sa pomotali. Wojnicz sa nakláňa ku košeli a prezerá si poškodenú čipku zblízka. Zrazu si spomenie na istý detail z toho prvého dňa, keď vošiel do salónu a uvidel to, čo uvidel. Podrobnosti toho popoludnia pomaly mizli

z pamäti, teraz sa mu však vracia konkrétny obrázok ako záber, čo patrí do väčšej série, stratený a náhodou znovu objavený. Líce a obrys čeluste, broskyňová pokožka porastená jemnými chlpkami a ešte kútik úst, filigránska linka, ktorá pripomína čiarku, mierne dvihnutá, akoby sa tie ústa chystali usmievať.

Wojnicza tá spomienka zaskočila. Netušil, že si to pamätá. Ani nevedel, že sa pozeral.

*

V polovici októbra nastali krásne slnečné dni. Zopár chladných nocí spôsobilo, že stromy zožltli a sčerveneli, a Wojnicz sa v druhom týždni tohto mesiaca zrazu zobudil v úplne zmenených kulisách – teraz ho obklopovali všetky odtiene žltej, oranžovej a červenej, popretkávané ešte tu a tam ustupujúcou zeleňou. Šialenstvo farieb zvýraznené modravým chladom neba priam omamovalo a Wojnicz dostal dokonca chuť požiadať Thila o farby, aby nejako zachytil tú prekvapujúcu premenu. Jednotlivé farebné listy padali na dlažbu ulíc, akoby nejaká sila chcela prikryť jej tvrdosť mozaikovým kobercom. Ó, ako svet zmäkol, ako znežnel. Len vidlochvosty, vo veľkých množstvách, zrazu prebudené slnečným svetlom, veľké ako vrabce, narážali do okenných skiel pri hľadaní útočiska pred prichádzajúcim chladom, aby potom bezradne umierali na podobločniciach. Pri prvom jarnom upratovaní sa budú ich rozdrobené, zosivené krídla vymetať ako smeti.

Po šiestich týždňoch liečenia sa každý pacient podroboval dôkladnej prehliadke u doktora Semperweißa.

Po dlhom, smrteľne nudnom počúvaní Wojniczových plúc vyzeral doktor celkom spokojný.

– Mohli by ste sa vyzliecť donaha? – spýtal sa.

Wojnicz stál pred ním len v spodkoch, ktoré siahali po kolena. Boli batistové, tenučké, mäkké. Otec mu ich kúpil tucet a navyše ešte bavlnenú bielizeň, štyri nové košele a celkom elegantný červenkavý žaket k nohaviciam, avšak, ako zistil až teraz, nevelmi moderný. Ani bielizeň nevyzerala celkom ak-